Gagnsæisskýrsla
– skýrsla stjórnar og framkvæmdastjóra RSÍ 2022

Árleg gagnsæisskýrsla samanstendur af ársreikningi Rétthafagreiðslna og skýrslu stjórnar og framkvæmdastjóra RSÍ, sem lögð er fyrir aðalfund ár hvert. Endurskoðun ársreiknings Rétthafagreiðslna er í höndum Endurskoðunar og ráðgjafar ehf.

Lög um sameiginlega umsýslu höfundaréttar nr.88/2019 tóku gildi 1. janúar 2020. Aðalfundur Rithöfundasambands Íslands 2020 var haldinn í september það ár vegna samkomutakmarkana vegna heimsfaraldursins Covid 19, á aðalfundinum voru samþykktar lagabreytingar fyrir RSÍ til að samræma lögin kröfum um sameiginlegar umsýslustofnanir. Þar sem lagabreytingarnar tóku gildi svo seint á árinu 2020 ákvað aðalfundur 2021 sem haldinn var 27. maí 2021 að ákvæði laga RSÍ um gagnsæisskýrslu tæki fyrst gild fyrir yfirstandandi ár.

Rithöfundasamband Íslands er stéttarfélag og rétthafasamtök rithöfunda og þýðenda, óháð því hvernig efni þeirra birtist almenningi. Sambandið annast m.a. samningagerð félagsmanna við opinbera- og einkaaðila um höfunda-réttarleg hagsmunamál félagsmanna og tekur einnig að sér innheimtu höfundaþóknunar utanfélagsmanna í þeim tilvikum sem gerðir eru samningar um greiðslur fyrir afnot ritverka og ábyrgist jafnframt skil þeirra gjalda til viðkomandi höfunda, þannig að þeir verði jafnsettir félagsmönnum hvað innheimtu og skil þessara gjalda varðar. Vísast í því sambandi m.a. til 26. gr. a. höfundalaga nr. 73/1972. Þá annast sambandið umsýslu höfundarréttar, þ.á.m. með því að innheimta tekjur og úthluta fjárhæðum til rétthafa í skilningi 11. gr. höfundalaga nr. 73/1972.

Stjórn RSÍ er kjörin á aðalfundi og skipuð fimm aðalmönnum og tveimur til vara. Kjörtímabil stjórnarmanna er 2 ár. Stjórnarkjöri er lýst á aðalfundi. Formaður og varaformaður eru kosnir sérstaklega, síðan aðrir stjórnarmenn.

Félagsmenn eru nú um 650 talsins; textahöfundar, barna- og unglingabóka-höfundar, fræðibókahöfundar, handritshöfundar, ljóðskáld, leikskáld, skáldsagna- eða smásagnahöfundar, sjónvarpsþýðendur, þýðendur, ævisagnahöfundar, o.s.frv.

Rithöfundasambandið tekur á móti greiðslum til rétthafa frá fjórum aðilum:

IHM – Innheimtumiðstöð rétthafa

Fjölís; hagsmunafélagi sjö höfundaréttarsamtaka sem koma fram fyrir hönd rétthafa að verkum sem njóta höfundaréttar og nýtt eru með ljósritun, skönnun, rafrænni eftirgerð eða annarri hliðstæðri eftirgerð.

Menntamálastofnun á grundvelli samnings um not á áður birtu efni skv. 17. gr. höfundalaga.

Hljóðbókasafni Íslands á grundvelli samnings um bætur til höfunda skv. 19. gr. höfundalaga.

Auk þess þjónustar RSÍ úthlutunarnefnd vegna greiðslna fyrir afnot á bókasöfnum sbr. Lög um bókmenntir nr. 91/2007 og reglur nr. 250/2021 sú þjónusta fer fram skv. sérstökum samningi og fellur ekki undir lagalegan tilgang RSÍ.

Greiðslur til rétthafa frá Menntamálastofnun og Hljóðbókasafni lúta ekki samningskvaðaleyfi. Þær eru eyrnamerktar einstökum höfundum og rétthöfum látinna höfunda og greiðast beint til þeirra innan fjögurra vikna frá móttöku greiðslu. Stofnanirnar greiða fyrir umsýslu RSÍ skv. sérstökum samningum þar um.

Greiðslum er komið til skila jafnt til félagsmanna, utanfélagsmanna og erfingja/rétthafa. Rithöfundasambandið heldur utan um ítarlega rétthafaskrá sem uppfærð er reglulega og nýtur þar einnig góðs af skráningum í bókasafnssjóð

Greiðslur frá IHM renna í Ljósvakasjóð RSÍ og er úthlutað til einstakra rétthafa skv. reglum sem um hann gilda Ljósvakasjóður – reglur | Rithöfundasamband Íslands (rsi.is)| Samkomulag er við Félag leikskálda og handritshöfunda um þær reglur sem gilda fyrir úthlutun.

Greiðslur frá Fjölís renna í Höfundasjóð og er úthlutað í styrkjaformi til einstaklinga Höfundasjóður | Rithöfundasamband Íslands (rsi.is) og til sameiginlegra hagsmuna rétthafa.

Allar greiðslurnar, nema þær sem úthlutað er í styrkjaformi, eru skilgreindar sem fjármagnstekjur eða afleiddar tekjur og ber RSÍ að halda eftir 22% fjármagnstekjuskatti og skila til RSK.

Ljósvakasjóður auglýsir árlega eftir nýskráningum í sjóðinn og sérstökum umsóknum. Úthlutunin miðast við næstliðið almanaksár og fer fram með tvennum hætti:

A. Rétthafagreiðslur skv. skráðum flutningi sbr. 6. gr. Nægjanlegt er að skila inn skráningarupplýsingum einu sinni og gildir skráning þá ótímabundið. Eftir það sér úthlutunarnefndin um að skrá ný verk þeirra sem þegar hafa skilað upplýsingum. Rétthöfum ber að tilkynna breytingar á heimilisfangi, netfangi eða bankareikningi og hlutfallsskiptingu í nýjum verkum ef það á við. Greitt skal skv. flutningstíma í mínútum á grundvelli upplýsinga frá stofnunum skv. 6. gr. Mínútugjald fyrir þýðingar aðrar en þýðingar skjátexta reiknast sem 25% af greiðslu til frumhöfunda.
B. Rétthafagreiðslur skv. sérstökum umsóknum. Um slíka úthlutun geta sótt rétthafar að styttri verkum, brotum úr verkum, stökum ljóðum, þýðendur skjátexta sem og frumhöfundar skáldverka sem leikgerðir, þættir eða kvikmyndir hafa verið gerðar eftir. Í umsóknum um greiðslur skv. þessum lið skal rökstyðja og gera grein fyrir notkun á einstökum verkum á umsóknartímabili. Úthlutað er á grundvelli mats úthlutunarnefndar. Ef reiknuð rétthafagreiðsla til umsækjanda skv. 5. gr. nemur lægri upphæð en kr. 10.000 kr. fellur réttur til greiðslu niður. Upphæð lágmarksviðmiðs skal endurskoðuð árlega.

Því fé sem Rithöfundasambandið veitir móttöku í Ljósvakasjóð frá IHM til greiðslu bóta vegna eintakagerðar til einkanota skal ráðstafa sem næst því sem hér segir, að frádregnum kostnaði: 67% til höfunda handrita leikins sjónvarps- og hljóðvarpsefnis, 8% til höfunda og þýðenda annarra skáldverka sem flutt hafa verið í hljóðvarpi og sjónvarpi, 15% til greiðslna skv. umsóknum á grundvelli B liðar 5. gr. 10% skal haldið eftir vegna krafna sem upp kunna að koma síðar. Verði fjármunir eftir vegna þess að ekki berast nægjanlegar umsóknir vegna 15% hlutans, rennur það fé aftur í sjóðinn og reiknast með í úthlutun árið eftir.

Beinn kostnaður vegna meðferðar tekna frá IHM skal greiddur af óskiptu framlagi frá IHM, skv. góðum reikningsskilavenjum. Slíkur kostnaður getur falist í greiðslum vegna lögfræðiþjónustu, endurskoðunar svo og öðrum kostnaði sem beinlínis fellur til vegna úthlutanna.

Kostnaðarþátttaka til RSÍ skal ekki nema stærri hluta en 20% af óskiptum tekjum Ljósvakasjóðs.

Á árinu 2021 var úthlutað úr Ljósvakasjóði til 107 rétthafa verka sem sýnd voru eða flutt í sjónvarpi og útvarpi 2020. Örfáum greiðslum tókst ekki að koma til skila til rétthafa skv. útsendingalistum ljósvakamiðla, greiðslurnar eru settar á bið og haldið áfram að reyna að afla upplýsinga um rétthafa þeirra.

Höfundasjóður tekur við greiðslum frá Fjölís vegna verka sem nýtt eru með ljósritun, skönnun, rafrænni eftirgerð eða annarri hliðstæðri eftirgerð. Engar skýrslur eða gögn fylgja greiðslum þannig að raunverulegir rétthafar eru ekki rekjanlegir. Höfundasjóður úthlutar mótteknu fé á eftirfarandi hátt:

70% er úthlutað til rétthafa í formi starfsstyrkja og ferðastyrkja – auglýst er í blöðum og netmiðlum. Við úthlutun úr Höfundasjóði skal miðað við vægi bókmenntagreinar og niðurstöður úr könnunum á ljósritun í skólum eftir því sem unnt er. Rétt er að taka fram að síðasta könnun á ljósritun er orðin áratugagömul og endurspeglar engan vegin þá eftirgerð sem fram fer í dag. Á meðan ekki er hægt að greiða fyrir raunverulega notkun beint til rétthafa vegna þess að ekki eru til gögn sem styðja við notkunina mun RSÍ halda áfram að úthluta Fjölísgreiðslum til sameiginlegra hagsmuna rétthafa og til einstakra rétthafa á grundvelli umsókna. 2021 var úthlutað 11 starfsstyrkjum og 17 ferðastyrkjum á grundvelli umsókna og samninga. Reglur Höfundasjóðs RSÍ eru í endurskoðun og verða breytingatillögur lagðar fram á aðalfundi RSÍ í apríl 2022.

15% til reksturs vinnuhúsa fyrir rithöfunda. RSÍ á og rekur vinnuaðstöðu fyrir höfunda á Eyrarbakka og í Suðursveit – húsin eru nýtt allan ársins hring og er nýting á bilinu 80 – 100% tímans.

15% renna í varasjóð RSÍ – sjóðnum er ætlað að grípa inn í ef nauðsyn krefur og óvænt útgjöld verða sem ekki er gert ráð fyrir í rekstri sjóðanna eða RSÍ.

Beinn kostnaður vegna meðferðar tekna frá Fjölís skal greiddur af óskiptu framlagi frá Fjölís til RSÍ, skv. góðum reikningsskilavenjum. Slíkur kostnaður getur falist í greiðslum vegna lögfræðiþjónustu, endurskoðunar svo og öðrum kostnaði sem beinlínis fellur til vegna úthlutanna. Kostnaðarþátttaka til RSÍ skal ekki nema stærri hluta en 25% af óskiptum tekjum Höfundasjóðs.

Ársreikningur Rétthafagreiðslna gerir grein fyrir Ljósvakasjóði og Höfunda-sjóði.

Á árinu 2022 er í fyrsta skipti skilað gagnsæisskýrslu og endurskoðuðum reikningi vegna Rétthafagreiðslna. Kostnaður vegna endurskoðunar er umtalsverður og verður tekinn af óskiptum tekjum Höfunda- og Ljósvakasjóðs. Gerðardómur um skiptingu greiðslna frá Innheimtumiðstöð rétthafa mun fara fram á árinu 2022, ekki er ljóst á þessari stundu hvaða áhrif það mun hafa á Ljósvakasjóð og úthlutanir úr honum. Kostnaður mun þó verða umtalsverður og a.m.k. hluti hans falla á sjóðinn.

Stjórn og framkvæmdastjóri RSÍ